

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ РОЗВИТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

МОКЛЯК М.В., АСПІРАНТ*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

В Україні проблема прискорення економічного розвитку на інноваційній основі є надзвичайно актуальною. Наявний ресурсно-технологічний потенціал аграрних підприємств не відповідає вимогам сьогодення. Створення середовища, сприятливого для науково-технологічно-технічної й інноваційної діяльності, потребує розробки й практичної реалізації відповідних заходів на державному та регіональних рівнях.

In Ukraine the problem of acceleration of economic development on innovative basis is extraordinary actual. Present resources-technical potential of the agricultural enterprises does not respond to request. Creation of environment friendly to scientifically-technologically-technical and innovative activity, needs development and practical realization of the proper measures on state and regional levels.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі рівень конкурентоспроможності економіки країни забезпечують насамперед науково-технічні інновації. Тому найважливішою економічною метою передових компаній і країн є підтримання здатності національної економіки до інноваційного розвитку, створення і використання сучасних високих технологій [1].

Характеризуючи активність інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві, слід зазначити, що її актуальність полягає у поширенні нововведень, підвищення ефективності яких випереджає світовий рівень. Такі нововведення варто розглядати як чинник зростання і вдосконалення продуктивних сил, підвищення продуктивності праці, економії ресурсів, а у кінцевому рахунку – як основу інтенсифікації виробництва аграрних підприємств, забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості сільськогосподарської продукції.

* Науковий керівник д.е.н., професор О. В. Березін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні й прикладні дослідження у сфері наукового забезпечення агропромислового виробництва спрямовані на розв'язання актуальних проблем його розвитку на основі якісно нового підходу оволодіння нововведеннями. Для стимулювання інноваційної діяльності торгівельних аграрних підприємств набула першочергового значення проблема переведення їх на інноваційну модель розвитку. Про це свідчать наукові праці таких учених, як О. В. Крисальний, П. М. Музика, П. Т. Саблук, В. П. Ситник, Р. А. Фатхутдінов, К. І. Якуба. Серед зарубіжних вчених, що досліджували питання інновацій, слід відзначити Д. Бессанта, Д. Гвішиані, П. Друкера, К. Пенніта, М. Портера, В. Твісса. Однак деякі аспекти цієї багатопланової проблеми залишаються недостатньо висвітленими й потребують поглибленого дослідження.

Цілі статті. Метою даної публікації є необхідність передбачити такі моделі інноваційного типу розвитку торгівельних аграрних підприємств, які б забезпечили гнучку систему реформування. Перехід господарських систем до інноваційного типу розвитку обумовлений об'єктивними причинами:

- переповненістю світового ринку товарами і послугами, знайти місце у якому можна, лише сформувавши власну ринкову нішу якісно нового товару;

- здатністю інноваційного товару створювати конкурентні переваги, що є складовою конкурентоспроможності та економічної стійкості суб'єкта господарювання в умовах невизначеного і мінливого ринкового середовища;

- прагненням транснаціональних корпорацій монополізувати ринки, що вимагає від дрібніших товаровиробників інноваційної стратегії поведінки на ринку для забезпечення стійкості свого існування.

Виклад основного матеріалу. У розвинутих державах створюються найсприятливіші умови для розвитку інновацій: на загальнодержавних рівнях розробляються програми, покликані стимулювати НДДКР, зближувати наукову та економічну політику; відбувається перехід від традиційної науково-технічної політики до інноваційної науково-технологічної, яка дає змогу значно збільшити темпи економічного зростання країн, які її використовують.

В Україні проблема прискорення економічного розвитку на інноваційній основі є надзвичайно актуальною. Наявний ресурсно-технологічний потенціал українських підприємств не відповідає

вимогам сьогодення. На відміну від країн Центральної та Східної Європи, Україна продовжує продавати на світовому ринку переважно сировину та напівфабрикати. Низькою є інноваційна активність зокрема аграрних підприємств. Це обумовлено різними причинами. Серед них: фрагментарність, непослідовність і незавершеність економічної трансформації; орієнтація економіки на інвестування розвитку виробництв, а не на активізацію інноваційної діяльності; відсутність розвинутої інноваційної інфраструктури; орієнтація на імпорт високотехнологічного устаткування, недостатня увага до розвитку власного науково-технічного потенціалу; відсутність кваліфікованого управління інноваційними процесами, спрямованого на підвищення якості виробленої продукції, отримання конкурентних переваг.

Наслідком цього є неспроможність державних органів управління своєчасно здійснювати необхідні структурні зміни в економіці, господарському комплексі країни, що поглиблює технологічне відставання України від розвинутих країн. Несприйнятливість національного інституційного середовища до інновацій спричиняє також недостатні темпи розвитку підприємництва у аграрній сфері.

Необхідність активізації інноваційної діяльності в АПК України очевидна. Перехід до інноваційного типу розвитку є неодмінною умовою входження країни на рівних у світову економічну систему, і для цього необхідні цілеспрямовані зусилля держави на формування сприйнятливої до інновацій економічної системи, створення такого механізму економічної взаємодії суб'єктів господарювання, за якого б конкурентні переваги здобувалися лише завдяки активній інноваційній діяльності та ефективним інноваційним рішенням.

Нині надзвичайно актуальним є дослідження усіх аспектів розвитку інноваційної діяльності аграрних підприємств в умовах ринкових відносин. Адже інноваційне підприємництво в аграрній сфері – один із найважливіших шляхів забезпечення конкурентоспроможності національних ринків сільськогосподарської продукції. Вийти з економічної кризи можливо лише за умови реалізації державної політики, спрямованої на розвиток інноваційної моделі економічного зростання.

Відродження аграрного виробництва на сучасному етапі має ґрунтуватися в основному на досягненнях науково-технологічно-технічного прогресу, визначальна роль у якому належить розвитку науки і прискоренню інноваційної діяльності (рис. 1).

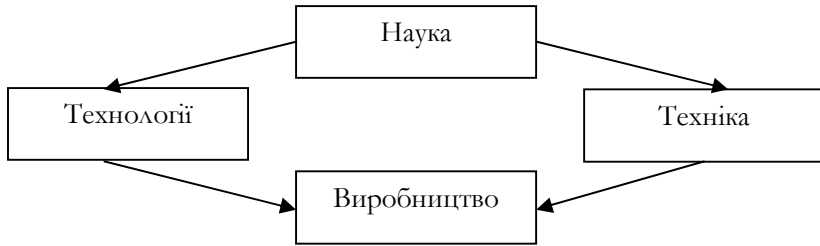

Рис. 1. Розвиток науково-технологічно-технічного прогресу в аграрному секторі економіки України [2, с. 86]

Пріоритетного значення розвитку агропромислового виробництва набуває новий чинник, який пов'язаний з інтелектуальною складовою процесу виробництва і значною мірою впливає на дохідність й інші соціально-економічні показники аграрного сектора. Йдеться про інтелектуальний капітал - ресурс, що характеризує обсяг і рівень знань та про інтелектуальний потенціал організаційно-виробничих структур, як важливий критерій визначення конкурентоспроможності підприємств. У зв'язку з цим проблему інтелектуалізації виробництва слід розглядати з прикладних позицій і з'ясувати, які заходи слід вжити, щоб інтелектуальний капітал аграрного сектора мав не лише пізнавальний характер, а і став реальною продуктивною силою у розвитку реформованих торгівельних сільськогосподарських підприємств.

Для формування конкурентоспроможного агропромислового виробництва, що має на меті вирішення деяких політичних, соціальних, економічних питань і гарантування продовольчої безпеки країни, необхідно забезпечити відповідні передумови для економічного зростання. Особливе місце тут має належати інноваційному спрямуванню аграрної політики держави, що зумовлює пошук ефективних форм інтеграції науки і виробництва та інноваційної підприємницької діяльності [3].

В Україні сформовано потужний науково-технічний і кадровий потенціал, спроможний розв'язувати фундаментальні й прикладні наукові проблеми розвитку сільськогосподарського виробництва, його інтеграції у світове ринкове середовище, де активними провайдерями науково-технологічно-технічних досягнень будуть лише ті наукові установи, інноваційні структури яких мають відповідний дослідно-експериментальний потенціал для випробування (перевірки), доведення нововведень до світового рівня. Науково-дослідна сфера має орієнтуватися на ринок новітніх

розробок, вивчати попит на наукову продукцію, створювати такі технології, які б у ринкових умовах відповідали критеріям ефективності, були маловитратними, ресурсоощадними й екологічно безпечними [4].

Через диспаритет цін, що склався між промисловістю, енергетикою і сільським господарством, відшкодовувати витрати на виробництво можливо лише за умови забезпечення одержання значних обсягів сільськогосподарської продукції високої якості. Саме тут потрібні новітні технології із залученням нетрадиційних ресурсів, які б до того ж були екологічно безпечними. Впровадження згаданих технологій потребує поєднання і взаємодії таких важливих компонентів, як формування сприятливої науково-технологічно-технічної політики держави, фінансування науки у необхідних обсягах, забезпечення захищеності вчених у власних результатах і поліпшення інформаційно-дорадчого супроводу.

Використовуючи зарубіжний досвід, в Україні доцільно ввести у дію комплекс заходів, які б забезпечили прискорення науково-технологічно-технічного прогресу в аграрній сфері необхідно :

- сформувати ефективну систему фінансування фундаментальних і найважливіших прикладних розробок за рахунок бюджетного фінансування з метою наближення їх результатів до потреб виробництва;
- створити регіональні науково-виробничі центри;
- провести роботу з підготовки і перепідготовки фахівців, науковців і професорсько-викладацького складу вузів I-IV рівнів акредитації [5].

Вагоме значення має відігравати формування інноваційного фонду та ринку науково-технологічно-технічної продукції в аграрному секторі. Насамперед слід розглянути механізм формування інноваційних фондів у плані концентрації наукових розробок і фінансових ресурсів для їх подальшої практичної реалізації. На базі УААН створити структуру, яка охоплюватиме широкий діапазон інтересів різних структур [2].

Створення середовища, сприятливого для науково-технологічно-технічної й інноваційної діяльності аграрних підприємств, потребує розробки й практичної реалізації відповідних заходів на державному та регіональних рівнях.

Висновки. Щоб ефективно використовувати інноваційний потенціал, Україні необхідна структурна перебудова її базової наукової сфери, переорієнтація її прикладних досліджень на інноваційно та

інвестиційно привабливі науково-технологічно-технічні розробки, яких потребує аграрний ринок. Це спроможна здійснити інтегрована з наукою, виробництвом і бізнесом інноваційна інфраструктура, яка має бути потужним провайдером новачій на ринок, мультиплікатором високоефективного інноваційного розвитку аграрних підприємств. Економіка такої науково-інноваційної інфраструктури має базуватися на бюджетних, позабюджетних джерелах, державному фінансуванні фундаментальних і ринково-орієнтованих прикладних досліджень.

Однією з ефективніших форм розвитку інтеграційних процесів у суспільному виробництві на основі науково-технологічно-технічного прогресу та прискорення інноваційної діяльності є застосування державних галузевих і регіональних програм, які передбачають як здійснення науково-дослідних розробок, створення інноваційної продукції, так і організацію інноваційної діяльності, організацію широкого впровадження науково-технологічно-технічних досягнень. Отже, між науково-проектними організаціями, установами з їх кінцевими продуктами, науково-технологічно-технічними розробками та торгівельними аграрними підприємствами має бути налагоджено тісний зв'язок для раціонального виконання спільного завдання - створення і впровадження у практику нововведень із максимальною ефективністю.

Література.

1. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності: навчальний посібник / М. А. Йохна, В. В. Стадник – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 400 с.
2. Лайко П.А. Удосконалення інноваційної діяльності в АПК – вимоги часу / П.А. Лайко, М.Ф. Бабієнко, П.М. Музика // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 85-91.
3. Грищенко А. П. Особливості формування системи управління агропромисловим виробництвом в регіоні на інноваційній основі / А. П. Грищенко // Економіка АПК. – 2008. – № 9. – С. 3-7.
4. Музика П. М. Модель функціонування Львівської сільськогосподарської дорадчої служби / П. М. Музика // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С. 17-20.
5. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент: учебник / Фатхутдинов Р. А. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2003. – 600 с.